

ibn Saman. But we managed to find information, to study and summarize some of his views. The disciple Bayan Ibn Saman Al-Jaad ibn Dirham, became the founder of the sect Jabrites, and his disciple Jahm ibn Safwan founded a sect of Jahmists. A feature of the teachings of these sects was the dogma of the absolute predetermination of all occurring events. Jahmists, and after them Ibn Taymiyy denied the eternity of heaven and hell. Jahmists also denied the possibility of seeing God. The opposite view of the Jabrites was taken up by the Cadarites, who believed that a person is endowed with free will and the ability to independently create his own affairs. This position is held by the supporters of Mutazilism, and behind them are representatives of the Hizb ut-Tahrir party. Recognized in Islam is the position of the Asharites, which speak of the concept of kasb, the acquisition by man of his deeds. The purpose of the article is to study the views of Bayan ibn Saman and some of his students in the context of their borrowing by some modern sects.

Keywords: Bayan ibn Saman, sect, Al-Jaad ibn Dirham, Jabrites, Jahm ibn Safwan, Jahmists, Ibn Taymiyyah, Islam.

Масєвська Л. Б., кандидат історичних наук (Україна, Київ),
fat-agma@yandex.ru

Баян ібн Саман та секти, яким поклало початок його вчення

Наше дослідження присвячене вивченню поглядів Баяна ібн Самана та деяких його учнів. Актуальність даної теми обумовлена тим, що його учні стали засновниками багатьох сект і його антропоморфічні погляди стали основою вчення Ібн Таймії. Нажаль на сьогодні ми маємо дуже мало відомостей про вчення Баяна ібн Самана. Але ми знайшли деяку інформацію, вивчили та узагальнили його погляди. Учень Баяна ібн Самана, Аль-Джаад ібн Дірхам, став засновником секти джабритів, а його учень Джахм ібн Сафван заснував секту джахмітів. Особливістю вчення цих сект став догмат про долю усіх подій, що відбуваються. Джахміти, а за ними Ібн Таймія відкидали вічність раю та пекла. Джахміти також відкидали можливість бачити Бога. Протилежну джахмітам точку зору мали кадаріти, які вважали, що людина має свободу волі і може сам створювати свої діла. Даній позиції дотримуються прибічники мутазілізму, а за ними представники партії «Хізб ут-Тahrір». В ісламському світі визнано точку зору ашаритів, які кажуть про поняття «касб», тобто набуття людиною її вчинків. Мета публікації, дослідження переконань Баяна ібн Самана та деяких його учнів у контексті їх запозичення деякими сучасними сектами.

Ключові слова: Баян ібн Саман, секта, Аль-Джаад ібн Дірхам, джабріти, Джахм ібн Сафван, джахміти, Ібн Таймія, іслам.

* * *

УДК 371.315+615

Зарічанська О. В.,
кандидат фармацевтичних наук, доцент
кафедри фармацевтичної хімії, Вінницький
національний медичний університет
ім. М. І. Пирогова (Україна, Вінниця),
olena.zarichanska2016@gmail.com

Вплив спілкування на розвиток особистості провізора в навчальному процесі

Розглянуто значення та важливість професії провізора-фармацевта, яка заснована на відносинах «лікар – провізор – хворий». Тому діяльність провізора не можна розглядати відокремлено від його особистих якостей, загальноприйнятих норм поведінки, знання основ загальної психології, психологічних аспектів спілкування в системі «провізор – відвідувач аптеки». Студенти-провізори повинні знати, що спілкування провізора і відвідувача аптеки має за мету надання всебічної медичної, психологічної і моральної допомоги хворому в боротьбі з хворобою і її негативними соціальними наслідками; провізор-фармацевт повинен уміти запобігати і вирішувати конфлікти з пацієнтами, оскільки це – його моральний обов'язок. Фахівець має володіти способами (перекопування, нав'ювання) взаємодії в професійній діяльності та вміти встановлювати контакт (емоційний, діловий) у спілкуванні з хворими і колегами. Певну специфіку має навчання майбутніх провізорів-фармацевтів. Помітне місце в змісті фармацевтичної освіти посідає опанування і вдосконалення практичних навичок майбутніми провізорами.

Ключові слова: провізор-фармацевт, психологічні аспекти, спілкування, взаємовідносини, навчальний процес.

Сучасний розвиток суспільства вимагає кваліфікованих спеціалістів у різноманітних галузях. Велике значення у формуванні самосвідомості та майстерності

фахівця має рівень освіти, який здобувається у вищих навчальних закладах. Особливою специфікою відрізняється навчання майбутніх провізорів, оскільки їхня безпосередня діяльність супроводжується високим рівнем відповідальності. Це зумовлює специфічні особливості формування особистості майбутнього провізора. Провізор – професія, заснована на відносинах «лікар – провізор – пацієнт», тому діяльність провізора не можна розглядати відокремлено від його особистих якостей, загальноприйнятих норм поведінки, знання основ загальної психології, психологічних аспектів спілкування в системі «провізор – хворий». До професійно значущих якостей особистості провізора в спілкуванні з хворими можна віднести гуманізм, людяність, терпимість, ввічливість, уважність, відповідальність, комунікативність, емоційну стабільність [1].

Аналізуючи матеріали щодо структури професійної компетентності, нами проаналізовано наступні компоненти професійної компетентності провізора-фармацевта: особистісний, когнітивний, практичний, оцінно-рефлексивний. Особистісний компонент має такі складники: мотиви, потреби, цілі, наявність інтересу до поглибленого вивчення фахових дисциплін; прагнення до творчості в професійній діяльності, об'єктивність і самокритичність в оцінці досягнутого рівня розвитку власної професійної компетентності. Когнітивний компонент є системою набутих теоретико-методологічних знань з гуманітарних та соціально-економічних, природничо-наукових (фундаментальних) та професійних (фармацевтичних) дисциплін, необхідних для забезпечення професійної діяльності та спілкування. Практичний компонент включає набуття професійних умінь, необхідних та достатніх для успішного здійснення професійної діяльності, визначених у галузевому стандарті підготовки фармацевта: предметно-практичних, предметно-розумових, знаково-практичних, знаково-розумових; принципів використання їх у професійній діяльності провізора-фармацевта. Разом з тим, на основі аналізу досліджуваної проблеми нами додатково було виділено групу комунікативних умінь, які є особливою складовою підготовки майбутніх фармацевтів, й передбачають здатність розуміти взаємини людей, адекватно сприймати ситуацію спілкування, толерантність, емпатійність, адаптивність і комунікабельність. Оцінно-рефлексивний компонент включає: здатність застосовувати знання і вміння для здійснення професійної фармацевтичної діяльності, творчий підхід у вирішенні конкретних задач технологічного, організаційного, пошукового, аналітичного, комунікативного характеру; здатність до самоосвіти й самовдосконалення; сформованість таких якостей як креативність, ініціативність, налаштованість на співробітництво, здатність до передбачення, критичного прогнозування результатів діяльності й відносин, що відображається у володінні прийомами фармацевтичної опіки. Оцінно-рефлексивний компонент є регулятором особистісних досягнень, самоврядування, поштовхом до самопізнання, професійного росту, розвитку рефлексивних здібностей і формуванню індивідуального стилю роботи. Цей компонент визначає рівень розвитку самооцінки, розуміння власної значущості для інших людей, відповідальності за результати своєї діяльності, пізнання себе й реалізацію

в процесі професійної діяльності. Таким чином, є очевидним, що у професійній підготовці провізора–фармацевта виникає проблема оцінки не тільки фахових, а й особистісних якостей фахівця, які характеризують мотиваційну, емоційну, інтелектуальну, волюву й інші сторони особистості [2].

Сьогодні активно ведуться дискусії про те, що діяльність провізора–фармацевта не повинна обмежуватись тільки реалізацією лікарських засобів та виробів медичного призначення. Практика свідчить, що немало відвідувачів аптеки звертаються до провізора–фармацевта з метою одержання необхідної консультації стосовно вибору та застосування лікарського засобу, виробів медичного призначення тощо. Ініціатором перегляду функцій та вимог до провізора–фармацевта виступило професійне об'єднання – Міжнародна фармацевтична федерація (Federation International Pharmaceutique) та Всесвітня організація охорони здоров'я. За результатами їх досліджень, до найбільш загальних професійних компетенцій фармацевтів можна віднести:

– знання, вміння й навички з професійної області;

– комунікативні вміння й навички, здатність вести бесіду, спілкуватись з відвідувачами аптечних закладів.

Кращою оцінкою рівня професійної підготовки, відповідно, й рівня професійної компетентності є фактор працевлаштування випускників. Як відомо, на цьому етапі життя вони гостро відчують таку проблему, як власна конкурентоспроможність. Це поняття можна впевнено віднести до найбільш важливих факторів професійної компетентності. Водночас ми маємо право назвати конкурентоспроможність результатом набуття професійної компетентності. Використання компетентнісного підходу до розробки нових галузевих стандартів вищої освіти повинне призвести до формування нової системи діагностичних засобів з переходом від оцінки знань до оцінки компетенцій та визначення рівня компетентності. Таким чином, результати формування системи компетенцій є одним із ключових моментів оцінки якості професійної підготовки фахівця. Йдеться не про перебудову змісту освіти, а про вдосконалення освітніх технологій на основі постійної взаємодії викладача зі студентом. Результати освіти – це очікувані й вимірювані конкретні досягнення студентів (випускників), які визначають, що здатний робити студент (випускник) після завершення всієї або частини освітньої програми. Тому професійна підготовка фахівця, зокрема провізора–фармацевта, вимагає розробки певних критеріїв та показників формування професійної компетентності. Визначення терміну «критерії» трактується як мірило оцінки, судження, а термін «рівні» – ступінь величини, розвитку, значущості [3].

Мета роботи: вивчення значення педагогічного спілкування як професійно–етичного феномена в системі освіти студентів–провізорів та спрямування студентів на врахування психологічних особливостей кожного відвідувача аптеки й індивідуальний підхід.

Методи і матеріали. Специфіка новітніх технологій навчання у вищих навчальних закладах фармацевтичного профілю передбачає насичення навчального процесу елементами розвитку мислення, відточення практичних навичок та вмінь із послідовним

аналізуванням та інтерпретуванням отриманих результатів, що в загальному обсязі базується на застосуванні різноманітних методичних підходів. Помітне місце в змісті фармацевтичної освіти посідає опанування і вдосконалення практичних навичок майбутніми провізорами–фармацевтами. Рівень підготовки майбутнього провізора–фармацевта залежить від багатьох об'єктивних і суб'єктивних чинників – інтелектуального розвитку, здатності, інтересу, здібності до навчання, стимулювання творчої уяви, рівня знань і професійної майстерності викладача, який проводить навчальний процес, самосвідомості студента. Саме самосвідомість служить джерелом саморегуляції та самоконтролю людини, сприяє формуванню і розвитку соціально адекватних норм поведінки, що необхідне в повсякденній роботі фармацевта. Крім того, велике значення в системі освіти надається ролі викладача. Спілкування педагога зі студентами є специфічним тому, що за статусом вони виступають із різних позицій: викладач організовує взаємодію, а студент сприймає її та включається в неї. Треба допомагати студентові стати активним співучасником педагогічного процесу, забезпечити умови для реалізації його потенційних можливостей. У спілкуванні складається важлива система виховних взаємин, що сприяють ефективності виховання і навчання. У педагогічній діяльності спілкування здобуває функціональний і професійно значимий характер. Воно виступає в ній як інструмент впливу, і звичайні умови та функції спілкування одержують тут додаткове «навантаження», тому що з аспектів загальнолюдських переростають у компоненти професійно–творчі. Тому педагогічне спілкування як професійно–етичний феномен потребує спеціальної підготовки не лише для оволодіння технологією взаємодії, а й для набуття морального досвіду, педагогічної мудрості організації стосунків у різних сферах навчально–виховного процесу. Для цього педагогові потрібно вміти оперативну і правильно орієнтуватись у постійно змінюваних умовах спілкування, знаходити відповідні комунікативні рішення. Педагогічне спілкування – це професійне спілкування викладача з усіма учасниками навчально–виховного процесу, яке спрямоване на створення оптимальних умов для досягнення мети, виконання завдань виховання і навчання [4].

Результати та обговорення. У педагогічній діяльності спілкування постає як засіб розв'язання навчально–виховних завдань; соціально–психологічне забезпечення педагогічного процесу; засіб організації взаємин викладача і студентів, що має гарантувати ефективність навчання, виховання та розвитку особистості. У цьому контексті педагогічне спілкування містить потужний резерв зростання професійної майстерності педагога, вдосконалення організації педагогічної діяльності та навчально–виховного процесу. Педагог у своїй діяльності має бути як джерелом інформації, так і людиною, яка пізнає іншу людину або групу людей і є організатором колективних діяльності та взаємин.

Безпосереднє спілкування – одна з форм взаємодії викладача зі студентами і має для суб'єктів взаємодії особистісний сенс, оскільки залучає їх до цього процесу. У процесі спілкування наголошується на його гуманістичній спрямованості, виділяються пізнавальна

й комунікативна функції, створення сприятливого психолого-емоційного мікроклімату на заняттях та організація спілкування викладача зі студентами і студентів між собою. Важливо створити на занятті сприятливий психолого-емоційний мікроклімат, який передбачає взаєморозуміння викладача і студентів, орієнтацію на загальнолюдські цінності сприйняття людини як найвищої цінності (милосердя, розвиток уміння розуміти емоційний стан іншого, безоцінне його сприймання, надання безкорисливої допомоги, співвіднесення особистого із загальнолюдськими інтересами), адекватне оцінювання своїх знань, умінь і навичок та постійне їх удосконалення. Разом із тим уведення в зміст фармацевтичної освіти таких ключових понять як «гуманізм», «гуманність», «гуманістична спрямованість навчального процесу», «гуманізація» забезпечує свідомий вибір студентами духовних цінностей, на основі яких формується індивідуальна система професійно-ціннісної орієнтації на взаєморозуміння, постійну допомогу іншим людям [5].

На підставі проведеного аналізу науково-педагогічної літератури, аналізу наведених систем критеріїв, змісту визначених нами компонентів професійної компетентності нами були визначені такі критерії: мотиваційний, інформаційно-пізнавальний, операційно-дієвий, оцінний. До мотиваційного критерію віднесено такі показники як сукупність мотивів, потреб та цілей у набутті професійної компетентності. Інформаційно-пізнавальний критерій включає такі показники: якість знань з гуманітарних, соціально-економічних, природничо-наукових та фармацевтичних дисциплін, усвідомлення ролі і місця кожної з професійних дисциплін у системі фармацевтичних знань; глибину знань з зазначених дисциплін та змістову професійну пам'ять; можливість комплексного застосування фахових знань. Операційно-дієвий критерій включає сукупність умінь, якими повинен володіти майбутній фармацевт у професійній діяльності: вміння щодо використання фундаментальних знань для вирішення загальних завдань (базовий компонент професійної компетентності – виконання основних операцій з лабораторним посудом, хімічними речовинами та лікарськими формами, лікарською рослинною сировиною, проведення математичних операцій, розрахунків); уміння щодо використання фахових знань та набутих навичок для вирішення професійних завдань (професійний компонент): приготування лікарських форм за екстемпоральною рецептурою, визначення та аналіз лікарської рослинної сировини, контроль якості лікарських засобів, організація діяльності аптеки, облік лікарських засобів у аптеці. Оцінний критерій включає такі показники як самоконтроль, самоаналіз і самооцінка своєї професійної діяльності, здатність адекватно оцінювати власні досягнення; прагнення до самовдосконалення, вияв вольових зусиль у вирішенні навчальних і професійних проблем; креативність.

Група показників мотиваційного критерію характеризується позитивною динамікою потреб, інтересів та цілеспрямованістю в навчанні, діагностувалася за результатами анкетування, спрямованого на виявлення ставлення осіб, які навчаються, до обраної спеціальності, її суспільного значення. Інформаційно-пізнавальний критерій передбачає рівень сформованості

знань з гуманітарних, соціально-економічних, природничо-наукових та фармацевтичних дисциплін, передбачених освітньо-професійною програмою підготовки фахівця; рівнем змістової професійної пам'яті, що є надзвичайно актуальним у сучасній професійній діяльності фармацевта, адже деякі аптеки можуть пропонувати більше тисячі найменувань лікарських засобів; комплексне застосування особливо природничо-наукових та фармацевтичних знань. Операційно-дієвий критерій, який характеризується наявністю знань і напрацьованістю вмінь, визначає можливість їх відтворення під час професійної діяльності. В цьому зв'язку, вважаємо за доцільне назвати критерії розглядати як інтегральні, враховуючи сукупність названих характеристик. За допомогою цих критеріїв оцінку професійної компетентності можна проводити опосередковано, використовуючи оцінки, що виставляються викладачем за підсумками попереднього й підсумкового педагогічного контролю. Оцінний критерій характеризується здатністю проявляти такі професійні якості як самостійність у прийнятті професійних рішень; здатністю самоаналізу та самооцінки своєї професійної діяльності; здатністю до самовдосконалення й самоосвіти; потребою в творчому підході до професійної діяльності [6].

Майбутні фахівці провізори не завжди усвідомлюють соціальне значення своєї професійної діяльності, не прагнуть підвищувати свій фаховий рівень, інтерес до новачій у фармацевтичній діяльності вузький, позитивна мотивація діяльності не сформована. Студенти володіють знаннями на рівні уявлень, поверхнево орієнтуються у системі фармацевтичних знань, самостійно можуть формулювати лише деякі основні положення. Фармацевтичні знання на цьому рівні включають сформоване уявлення про досліджуване явище, що не дає можливості мати компетентні судження про процеси. Фармацевтичні вміння й навички не сформовані, творчість відсутня, активність у навчальній діяльності низька. Студенти володіють навичками роботи з комп'ютером, але не вміють їх застосовувати в професійній діяльності. У свою чергу, зазначені критерії та рівні сформованості професійної компетентності майбутніх фармацевтів відображені в наказах МОН України №1145 від 18.12.2007 р. та МОЗ України №457 від 06.08.2007 р. нових галузевих стандартах підготовки молодших спеціалістів та бакалаврів фармацевції та передбачають формування основних груп компетенцій, якими має володіти випускник фармацевтичного коледжу або фармацевтичного відділення: соціально-особистісними, загальнонауковими, інструментальними, професійними.

Соціально-особистісні визначаються такими здатностями як: розуміння та сприйняття етичних норм поведінки відносно інших людей; розуміння необхідності та дотримання норм здорового способу життя; здатність учитися; здатність до критики й самокритики; креативність, здатність до системного мислення; адаптивність і комунікабельність; толерантність, емпатійність; екологічна грамотність; базові уявлення про основи філософії, що сприяють розвитку загальної культури й соціалізації особистості, схильності до етичних цінностей, розуміння причинно-наслідкових зв'язків розвитку суспільства й уміння їх

використовувати в професійній і соціальній діяльності; розуміння суті й соціальної значимості своєї професії, бути готовим до постійного професійного зростання, набуття нових знань.

Загальнонаукові компетенції включають: базові знання фундаментальних наук в обсязі, необхідному для освоєння загальнопрофесійних дисциплін; базові знання фундаментальних розділів математики в обсязі, необхідному для володіння математичним апаратом відповідної галузі знань; базові знання в галузі інформатики й сучасних інформаційних технологій; навички використання програмних засобів і роботи в комп'ютерних мережах, уміння створювати бази даних і використовувати інтернет-ресурси; здатність використовувати знання й уміння з природничо-наукових дисциплін для освоєння фундаментальних розділів фармацевтичної науки і практики.

Інструментальні компетенції передбачають: здатність до письмової й усної комунікації державною мовою; навички роботи з комп'ютером; навички управління інформацією; дослідницькі навички; знання та розуміння необхідності дотримання норм безпеки життєдіяльності та охорони праці.

Професійні компетенції поділяють на загальнопрофесійні та спеціалізовано-професійні. До загальнопрофесійних належать: – розуміння суті й соціальної значимості своєї професії, готовність до постійного професійного зростання, отримання нових знань; володіння інформаційною й комунікативною культурою, професійною лексикою; здатність науково організувати свою працю, застосовувати комп'ютерну техніку в професійній діяльності; здатність до самостійного рішення професійних задач, аналізу та планування своєї професійної діяльності; знання нормативних та законодавчих актів, що регламентують фармацевтичну діяльність, особливості підприємницької діяльності у фармацевтичній галузі, структури управління фармацевтичною галуззю; базові знання з основ економіки, обліку та звітності, системи оподаткування; базові знання про особливості менеджменту у фармацевтичній діяльності; розуміння значення маркетингу та його особливості у фармацевтичній галузі; знання класифікації лікарських засобів за фармакологічними групами, знання аналогів та синонімів, показань та протипоказань, побічної дії, правил прийому ліків; базові знання про джерела добування, фізичні, фізико-хімічні властивості лікарських засобів, володіння методами ідентифікації, випробування на чистоту та кількісне визначення лікарських засобів; знання з фармацевтичної технології лікарських засобів; сучасні – знання про ідентифікацію, стандартизацію, комплексний товарознавчий аналіз, хімічний склад та використання лікарської рослинної сировини.

До спеціалізовано-професійних належать: здатність використовувати знання нормативних та законодавчих актів у практичній діяльності; здатність проводити інформативну роботу серед населення щодо профілактики захворювань з метою покращення здоров'я населення; здатність застосування на практиці принципів етики та деонтології, розуміння соціальних наслідків своєї професійної діяльності; здатність до ділових комунікацій у професійній сфері, знання

основ ділового спілкування, спілкування в колективі; здатність використовувати професійно-профільовані знання й практичні навички з неорганічної, органічної, аналітичної, фармацевтичної хімії для дослідження фармацевтичних об'єктів; застосування на практиці основних принципів фармацевтичної опіки; здатність застосовувати математичний апарат для практичного використання методів обробки хімічних, фізичних, технологічних, організаційних даних і моделювання фармацевтичних процесів; застосування на практиці основних принципів фармацевтичної опіки; здатність організувати роботу відповідно до вимог безпеки життєдіяльності та охорони праці; здатність проводити санітарно-просвітницьку роботу про шкідливість самолікування, наслідки вживання алкоголю, наркотичних засобів, паління [7].

Висновки. Отже, врахування всіх аспектів підготовки провізора-фармацевта, починаючи зі студентських лав, дозволить формувати як кваліфікованого фахівця, так і всебічно розвинену особистість, здатну зайняти належне місце в сучасному суспільстві.

Список використаних джерел

1. Система професійної безперервної підготовки фахівців для охорони здоров'я України / [В. Ф. Москаленко, Т. Д. Бахтеєва, О. М. Біловол та ін.]. – К.: Книга плюс, 2009. – 64 с.
2. Барій М. Й. Основи психології і педагогіки: [навч. посіб.] / Барій М. Й., Ортинський В. Л. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 217 с.
3. Значення та можливості формування професійного мислення у студентів вищих медичних закладів / [О. С. Абатуров, Л. П. Шостакович–Корецька та ін.] // Проблеми безперервного професійного розвитку лікарів та провізорів: матеріали доп. наук.-метод. конф. з міжнар. участю. – К., 2007. – С.399–400.
4. Гончарова Н. Г. Психологічні підходи у технології навчання студентів-медиків / Гончарова Н. Г., Морозова О. В., Сухомлінова І. Є. // Запорозький медичний журнал. – 2006. – №6. – С.162–163.
5. Бойчук І. Передумови виникнення та становлення системи підготовки фармацевтів в Україні / І. Д. Бойчук // Педагогіка і психологія професійної освіти: [навч.-метод. журнал]. – Львів, 2007. – №4. – С.186–196.
6. Бойчук І. Д. Педагогічні умови підвищення якості підготовки фахівців в умовах кредитно-модульної організації навчального процесу / І. Д. Бойчук // Психолого-педагогічні основи гуманізації навчально-виховного процесу в школі та ВНЗ: [зб. наук. праць]. – Рівне, 2008. – Ч.1. – С.55–61.
7. Бойчук І. Д. Науково-теоретичні основи професійної підготовки фармацевтів у коледжі / І. Д. Бойчук // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання та спорту: [зб. наук. праць]. – Харків, 2009. – №9. – С.20–24.

References

1. Systema profesii noi bezpererвної pidhotovky fakhivtsiv dlia okhorony zdorovia Ukrainy / [V. F. Moskalenko, T. D. Bakhteyeva, O. M. Bilovol ta in.]. – K.: Knyha plus, 2009. – 64 s.
2. Bariy M. Y. Osnovy psikhologii i pedahohiki: [navch. posib.] / Bariy M. Y., Ortynskyi V. L. – K.: Tsentru uchbovoi literatury, 2007. – 217 s.
3. Znachennia ta mozhlyvosti formuvannia profesiinoho myslennia u studentiv vyshchikh medychnykh zakladiv / [O. Ie. Abaturov, L. P. Shostakovych–Koretska ta in.] // Problemy bezpererвного profesiinoho rozvytku likariv ta provizoriv: materialy dop. nauk.–metod. konf. z mizhnar. uchastiu. – K., 2007. – S.399–400.
4. Honcharova N. H. Psykhofiziologichni pidkhody u tekhnologii navchannia studentiv–medykyv / Honcharova N. H., Morozova O. V., Sukhomlinova I. Ye. // Zaporozhskiy medytsynskiy zhurnal. – 2006. – №6. – S.162–163.
5. Boichuk I. Peredumovy vynyknennia ta stanovlennia systemy pidhotovky farmatsevtiv v Ukraini / I. D. Boichuk // Pedahohika i

psykholohiia profesiinoi osvity: [nauk.–metod. zhurnal]. – Lviv, 2007. – №4. – S.186–196.

6. Boichuk I. D. Pedagogichni umovy pidvyshchennia yakosti pidhotovky fakhivtsiv v umovakh kredytno–modulnoi orhanizatsii navchalnoho protsesu / I. D. Boichuk // Psykholoho–pedagogichni osnovy humanizatsii navchalno–vykhovnoho protsesu v shkoli ta VNZ: [zb. nauk. prats]. – Rivne, 2008. – Ch.1. – S.55–61.

7. Boichuk I. D. Naukovo–teoretychni osnovy profesiinoi pidhotovky farmatsevtiv u koledzhi / I. D. Boichuk // Pedagogika, psykholohiia ta medyko–biolohichni problemy fizychnoho vykhovannia ta sportu [zb. nauk. prats]. – Kharkiv, 2009. – №9. – S.20–24.

Zarichanska O. V., Candidate of Pharmaceutical Sciences, Associate Professor of the Department of Pharmaceutical Chemistry, Vinnytsya National Pirogov Memorial Medical University (Ukraine, Vinnytsya), olena.zarichanska2016@gmail.com

The influence of communication on the pharmacist personality development in the educational process

The article has considered the importance of the pharmacy profession, which is based on the arrangement «doctor – pharmacist – patient». Therefore, the activity of pharmacist cannot be considered separately from his personal qualities, generally accepted norms of behavior, knowledge of the basics of general psychology, psychological aspects of communication in the system «pharmacist – pharmacy visitor». Students should know that the aim of the communication between a pharmacist and the pharmacy visitor is providing general medical, psychological and moral assistance to the patient in combating the disease and its negative social consequences; a pharmacist must be able to prevent and resolve conflicts with patients, as it is his moral duty. A professional must have means of interaction (persuasion, suggestion) and be able to establish contact (emotional, business) in communicating with patients and colleagues. There is specific nature of training future pharmacists. A prominent place in the content of pharmaceutical education has mastering and improving the practical skills by future pharmacists.

Keywords: pharmacist, psychological aspects, communication, relationship, educational process.

* * *

УДК 141.7

Karanfilova E.,
PhD in Philosophical sciences, Associate professor
at the department of philosophy, political sciences,
psychology and law OSAoCEA, (Ukraine, Odessa),
filosofi2017@gmail.com

THE PHILOSOPHY OF DIALOG IN THE EDUCATIONAL DISCOURSE

This article deals with the topical issues of reformation of the modern educational system, which are connected to using of model and principles of the philosophy of dialog. The philosophy of dialog was presented by an author as an opportunity to form a dialogical consciousness and thinking and an actual way to overcome the rationalism and the monopoly of the culture.

Keywords: dialog, polyculturalism, hermeneutics.

(стаття друкується мовою оригіналу)

In the socio–philosophical discourse the situation of the modern global sociocultural crisis became a stimulus for the scientific researches and the development of strategies, conceptions and practical innovations for solving the problems connected to necessity of the reformation of the whole educational system. The relevance and the novelty of the approaches offered by the philosophy of the dialog for solving many educational issues make us take a look on the educational process in a different way, consider it as a process of the self–learning and self–developing personality’s formation. This manifests the humanitarian function of the education with its emphasis on the methods of the understanding and the hermeneutical interpretation of

the goals and values of the culture. For the philosophy of the XX–XXI centuries the studies of the abstract educational schemes and structures were not as typical as the studies of the specific empiric subject–interpreter, which deals with the different «texts» of the culture. It is impossible to bring them together without the use of the dialogism and multiculturalism principles. Hence the researcher’s increased interest for the dialogism as for the important tool of the modern communication.

The idea of the culture’s dialog in itself isn’t new for the philosophy, but the main thoughts, developed by M. Bakhtin and continued by W. Bibler in his works, deepened, widened, specified it. The crisis of the educational system in our country, which was caused by the collapse of the normative and unitary–ideologized pedagogics aimed to approve the communist ideals and values, has increased the philosopher’s and teacher’s interest for the philosophical tradition of the dialog. After all, traditionally it has developed so, that the cultural phenomenon «penetrates... all the decisive life events and the consciousness of the modern people» [4, p. 261]. One of the «dialog of cultures» concept’s creators, M. Bakhtin, understands culture as:

The communication form of the people of different cultures, the form of the dialog; for him «the culture exists there, where there are two (at least) cultures, and the self–consciousness of the culture is the form of it’s being on the edge with another culture» [2, p. 85]; as a mechanism of person’s self–determination with its historicity and sociality; as a form of finding, perception of the world for the first time.

The creator of the «dialogical philosophy» W. Bibler applied the principles of his conception to an educational process. His «dialogika» stimulated the development of the new strategies for modern educational system, massive social movements for the humanization of education, for the alternative schools etc. As opposed to the previous concepts of education, that emphasized the isolated existence of «Me», Bibler treats education as based on a dialog mutual relation between people [4]. W. Bibler created an original conception of the philosophic cultures’ dialog theory. A cornerstone of this conception is the idea of dialogical nature of human’s mind. He treats education as a special form of communication between a student and a teacher, who must be able to combine theory and practice in the most generalized way. The scientist believed that the sense of education is a process of «person’s of culture» participation in life. According to this, the subject of knowledge is interpreted as a person setting, deciphering, interpreting and understanding the deepest senses of culture.

The philosophic sense of the polycultural education phenomenon opens by means of reference to the basic philosophy of culture categories, such as «cultural monism» and «cultural pluralism». After all, the existence of the culture appears in the unity or variety of different cultures. The process of considering the world of culture as an united and varied at the same time sets up a problem, because for its solving the special dialogical way of thinking is needed. But this way of thinking wasn’t given to a human being, it needs to be formed and developed. The dialog is an universal, comprehensive way of the cultural existence and the existence of people in culture, general definition of the indivisible origins of thinking [3].

In the context of the stated above tendencies the most common is the philosophical conceptualization of the